

רציונל:

עבודת הסמינר היא אחד מהיעדים המשמעותיים במהלך התואר הראשון, ונכתבת, על פי רוב, בסופו. תכליתה לגלם ולהביא לידי ביטוי יכולות אנליטיות ומחקריות שנרכשו במהלך התואר והקורסים השונים, ובכללן היכולת לתכנן, להוציא לפועל ולכתוב מחקר עצמאי. מכאן, שזו אינה עבודה סיכומית או תיאורית אלא שמטרתה להציג ניתוח שיטתי בהתאם למסגרת הנושאת בה עוסק הסמינר ובהתאם להנחיות המרצה בקורס.

ככלל עבודות סמינר נכתבות בהנחיה אישית וצמודה של מרצה הסמינר, ובהתאם להנחיותיו. בכל הנוגע לשלבים השונים לחשיבה, תכנון וכתובת העבודה.

עצות והנחיות כלליות -

- א. עבודת הסמינר תוגש עד ליום הראשון של שנת הלימודים העוקבת. בסמינרים שונים ייתכן ותתבקשו להגשות אמצע של הצעת מחקר ו/או הפרט.
- ב. אתם מוזמנים (ואף נדרשים) לערב את מרצה הסמינר בכל שלב ושלב של כתיבת העבודה. להתייעץ על הכיוונים שמעניינים אתכם, על השאלות שעולות לכם בשלבי מחקר, ועל האתגרים השונים במהלכו.
- ג. ניתן להגיש את העבודה בעברית או באנגלית.
- ד. היקף העבודה תלוי במרצה/במנחה ויש להתייעץ. בהעדר הנחיה מפורשת, הקף של כ-8,000 מילים (כולל הערות שוליים ורשימת מקורות) הינו סביר.
- ה. בחרו בפונט הגיוני (למשל: דיוויד 12), וברוח הגיוני בין השורות (כפול או 1.5) – אל תשחקו עם השוליים.
- ו. חלקו את העבודה לפרקים מובחנים ולתתי פרקים - עבדו עם כותרות ברורות והבחינו בין החלקים השונים תוך מתן דגש על מבנה אנליטי.
- ז. כתבו בפסקאות (לא משפטים בודדים ולא נקודות)!! חשוב לקיים קשר לוגי בין הפסקאות (המשכיות, מסקנה, ניגוד) וגם הגיון פנימי בתוך הפסקה עצמה (משפט פתיחה ומשפט סיום).
- ח. עשו שימוש במראי מקום או הערות שוליים לביסוס הטענות התיאורטיות והאמפיריות שלכם. כל ציטטה, אמירה, או מידע הלקוחים מחיבור אחר, תהא מלווה במראה-מקום. כל הערה צדדית שיש ברצונו של הכותב להעיר – ושאינה חיונית לגופו של ענין - תובא אף היא כהערת שוליים.
- ט. כתיבת מראי המקום והערות השוליים תלויה בשיטת הציטוט שתבחרו (ראו למטה שתי אפשרויות). יש לשמור על עקביות בבחירת השיטה, אלא אם כן שוחחתם עם המרצה וקיבלתם אישור מפורש לשיטה משולבת. לפי גישת APA - כל מראה מקום יובא בגוף העבודה בתוך סוגריים, מיד לאחר הציטוט או הנקודה המתייחסת למספר/מאמר אחר, הערות שוליים מהותיות יובאו בתחתית העמוד ובסדר רץ. לפי שיטת Chicago הערות ומראי מקום יובאו בתחתית העמוד מתחת לקו מפריד. לכל הערה מספר רץ, מראשית העבודה ועד סופה. כל הערה תיכתב ברווח של שורה אחת.
- י. הדגישו אלמנטים של ניתוח הממצאים והמחקר הטקסטים ולא רק הצגתם ותיאורם.

- יא. עשו מאמץ לענות על שאלת המחקר שלכם – זכרו לאורך הכתיבה כולה שהמטרה היא להציע (על בסיס מחקר) תשובה לשאלה מוגדרת מראש.
- יב. נסו לכתוב מעניין, מקורי ויצירתי – זכרו שיש מי שקורא את הטקסט, והקפידו שהוא יהיה נגיש לקורא/ת, יעביר את עיקרי הטיעונים שלכם ואכן ישכנע שניתן לענות על שאלת המחקר דרך המשקפיים התיאורטיות והאמפיריות שהעבודה מספקת.

שלבם מקדימים לכתיבה:

- בחירת מושא מחקר – מאחר ועבודת מחקר מצריכה מאמצים והשקעה לא מבוטלת, הקדישו זמן למחשבה מה מעניין אתכם. לחקור בנושא הסמינר ובאיזו תופעה פוליטית או חידה מחקרית הייתם רוצות להתמקד.
- שימו לב לא לבחור מושא מחקר גדול מדי או מצומצם מדי, או לחילופין כזה שישנו קושי למצוא מקורות (אקדמאיים וראשוניים) שיסייעו לכם בעבודה. אפשר ורצוי להתייעץ ולערב את מנחה הסמינר בשלב בחירת הנושא ולוודא שהוא אכן רלוונטי וטוב למחקר.
- הגדרת שאלת המחקר – בשלב הזה נסחו את שאלת המחקר שאמורה ללוות אתכם לאורך שלבי המחקר. יש להתייעץ עם מרצה הקורס/מנחה העבודה בנוגע לאופן הניסוח של שאלת המחקר. קביעת ואיסוף מקורות ראשוניים ומשניים בהתאם להצעת המחקר.
- קריאת מקורות לשם גיבוש מסגרת תיאורטית.
- בחירת שיטת מחקר וקביעת המהלך המתודולוגי לניתוח ומענה לשאלת המחקר.
- ניתוח נתונים/מקורות וביצוע המחקר.

מבנה מוצע וטנטטיבי לכתיבת עבודת הסמינר:

- א. שער העבודה – שער העבודה יציג את כותרת העבודה, שם הקורס במסגרתו נכתבת ושנת ההוראה, שם המרצה, שם המגישה ומספר תעודת הזהות של הסטודנטית, ותאריך הגשת העבודה.
- ב. תוכן העניינים - יובא בעמוד נפרד אחרי שער העבודה, ויכלול את כותרות הפרקים ופרקי-המשנה בסדר בו הם מופיעים בעבודה, בציון מספר העמוד בעבודה אליו משתייך. על שמות הפרקים ופרקי המשנה לבטא את תוכנם. בקצרה – המנעו מכותרת כלליות.
- ג. מבוא – המבוא יציג באופן תמציתי את נושא המחקר, הקשר כללי, חשיבותו ותרומתו לתחום. בנוסף תוצג במבוא שאלת המחקר הטיעון המרכזי ומבנה העבודה. כמו כן, ניתן להתייחס בסופו של המבוא גם להערות טכניות בעלות אופי כללי הקשורות למחקר.
- ד. **מסגרת תיאורטית:**
- פרק זה מורכב משלושה מרכיבים:
- א. סקירת ספרות המציגה בקצרה את הספרות והמחקרים המרכזיים הקשורים לנושא המחקר ובאופן ספציפי לשאלת המחקר. מקובל להציג את הספרות בצורה משפכית – המתחילה בנושא הגג הכללי ומתמקדות אט אט בתתי נושאים עד ההגעה לשאלת המחקר.
- ב. מודל או טיעון תיאורטי המסתמך על סקירת הספרות ומציע תשובה תיאורטית לשאלת המחקר
- ג. השערות המחקר - המציעות תשובות אפשרויות לבחינה של שאלת המחקר.

ה. **מסגרת מתודולוגית:**

פרק זה נועד להצגת ופירוט שיטת המחקר ואופן ביצוע המחקר בהתאם לשאלת המחקר וההשערות. לשם כך יש לפרט גם באופן כללי את שיטת וכלי המחקר – שאלונים, ראיונות, טקסטים, סקרים, ובאופן ספציפי להציג את מערך המחקר. כלומר, מה בדיוק נעשה שלב אחר שלב בניסיון להציע מענה על שאלת המחקר – מיהי אוכלוסיית המחקר, מה עומד מאחורי בחירות שונות שנעשו לגבי האוכלוסייה, תקופת המחקר, וכלי המחקר. לבסוף, יש מקום להתייחס למגבלות/חסרונות השיטות.

ו. **גוף העבודה – ניתוח הממצאים:**

פרק הממצאים נועד להציג את הנתונים שהתקבלו במחקר והעונים על שאלות המחקר. מומלץ לארגן את הנתונים במעגלי חשיבות לפי תמות ברורות המציעות מענה מורכב על שאלת המחקר. בעבודות כמותיות יוצגו הממצאים בעזרת טבלאות ו/או גרפים. יש למספר ולתת כותרת מתאימה לכל טבלה ותרשים בנפרד.

בעבודות איכותניות, חשוב שלא להציג תמלול או "פרוטוקול" של ראיונות או תכנים טקסטואליים אלא להציג ניתוח מאורגן של הממצאים לפי תמות אנליטיות שונות תוך שימוש בדוגמאות מהממצאים (ציטוטים, קטעי ניתוח טקסט וכו') הממחישות את ה"שורה התחתונה".

ז. **דיון ומסקנות:**

פרק הדיון מטרתו לפרש ולהעריך את תוצאות המחקר. יש תחילה להציג בקצרה ובאופן תמציתי סיכום של המחקר – התוכן המרכזי, המסקנות והטיעון המרכזי. בהמשך, יציג הפרק דיון בטיעונים, הסברים והמשמעויות של הממצאים והמסקנות ביחס להשערות המחקר ושאלת המחקר. בסוף פרק זה יש "לסגור את המעגל התיאורטי", ולבחון באיזה אופן הממצאים סותרים/מחלישים את הטיעון והמודל התיאורטי אשר הובאו בפרק התיאורטי חשוב ורצוי לדון גם במגבלות המחקר שבוצע. כמו כן, מומלץ להוסיף רעיונות למחקרי המשך לבחינת שאלת המחקר/השערות המחקר, לאור מסקנות ומגבלות המחקר הנוכחי.

ח. **נספחים (לא הכרחי):**

ניתן לומר, שכל חומר רלוונטי למחקר, אשר מפריע לשטף הקריאה ואינו קשור ישירות למטרות המחקר, יופיע בפרק הנספחים. בד"כ כוללים הנספחים טבלאות, חוקים, נאומים, שאלונים, כלי מחקר וכיו"ב. הנספחים מקבלים מספר סידורי שוטף (נספח 1, נספח 2, וכדומה).

ט. **רשימת מקורות – ביבליוגרפיה:**

תופיע בסוף העבודה, עפ"י סדר הא"ב של שמות המשפחה של המחברים (ללא מספור הפריטים) והיא תחולק למקורות בעברית ולועזית.

כללי ציטוט וכתיבת ביבליוגרפיה

קיימות שתי שיטות מרכזיות לכתיבת ההערות והביבליוגרפיה:

- א. סגנון שיקגו – הפניה להערות שוליים בתחתית העמוד
 - ב. הסגנון APA – שימוש במראי מקום בגוף הטקסט
- גרסאות שונות לשיטות אלה מופיעות בכתבי-עת ובספרים שונים. לצורך האחידות יש להשתמש באחת משתי השיטות כפי שיפורטו להלן. יש לשמור על עקביות השימוש באותה שיטה לכל אורך החיבור.

שיטת 'שיקגו' לכתיבת הערות וביבליוגרפיה

- ☒ לפי שיטה זו, מראי-מקום והערות-אגב יובאו ברשימה משולבת אחת. רשימה זו תופיע בתחתית העמודים לאורך החיבור כהערות-שוליים (footnotes), או ברשימה מרוכזת בסוף החיבור כהערות-סוף (endnotes).
- ☒ בגוף החיבור יש למספר בסדר עולה את כל ההערות בלא להבחין בין סוגיהם לאורך כל החיבור. יש למספר בנפרד את ההערות בכל פרק, כאשר מדובר בחיבור ארוך. חשיבות מספור ההערות בכל פרק מחדש גדלה ככל שהיקף העבודות גדל.
- ☒ המספור של ההערות בגוף החיבור יהיה עילי ויובא בסוף המשפט או הקטע שאליו מתייחסת ההערה, אחרי סימני הפיסוק.
- ☒ שימו לב כי ישנה הבחנה בין אופן רישום מראי-המקום באזכורם הראשון לאזכורים חוזרים.

דוגמה למספור ולשימוש בכתב עילי בגוף החיבור:

משרד האוצר היפאני, אשר חשש פן יציתו עודפי הכספים אינפלציה ביתית, מעודד את הבנקים הענקיים להשקיע סכומי-עתק בחוץ-לארץ.¹ בשנת 1983 הגיע זרם ההון היפאני לחוץ-לארץ, נטו, ל-17.7 מיליארד דולר; בשנת 1984 הוא זינק ל-49.7 מיליארד דולר ובשנת 1985 זינק שוב ל-64.5 מיליארד דולר.² סכומים אלה הפכו את יפאן לאומה המלווה הגדולה בעולם. מנהל המכון לכלכלה-בינלאומית חוזה, כי בראשית העשור האחרון של המאה יהיה שאר העולם חב ליפאן את הסכום המדהים של 500 מיליארד דולר.³ ערך הנכסים היפאנים בחוץ-לארץ יגיע בשנת 2005 ללמעלה מטריליון דולר.⁴

מראי-מקום: צורת כתיבתם באזכור ראשון

כאשר מקור מסוים מוזכר בפעם הראשונה ברשימת ההערות, הוא חייב לכלול את כל הפרטים הביבליוגרפים של המקור:

1. שם המחבר/ים

שמו הפרטי (או ראשי התיבות של שמו הפרטי) של המחבר/ים ולאחריו שם/ות המשפחה.

2. כותר המקור

- ☒ כותר ספר/כתב עת/אתר אינטרנט (שם הספר או כתב העת) – יודגש בכתב נטוי (italic) במקורות לועזיים ובמודגש (bold), במקורות בעברית.
- ☒ כותר מאמר בכתב-עת – יצוין במרכאות כפולות; שם כתב-העת בו מתפרסם המאמר, יודגש בכתב נטוי, במקורות לועזיים ובמודגש (bold), במקורות בעברית.
- ☒ כותר מאמר בספר ערוך – יצוין במרכאות כפולות; לאחר מכן יצוין [in] או [מתוך] ולאחריו שם הספר הערוך מודגש בכתב נטוי. לאחר זאת, יצוין [עורך] או הקיצור [ed.], ולאחריו שם העורך. אם מספר מחברים ערכו את הספר, יש לציין [עורכים] ובאנגלית [eds.].
3. פרטי ההוצאה לאור
- ☒ ספר (כך גם לגבי מאמר מתוך ספר ערוך) – יש לציין בסוגריים מקום מושבו של בית ההוצאה (עיר), שם בית ההוצאה ושנת ההוצאה לאור (אם הספר פורסם במספר מהדורות, יש לציין את מספר המהדורה מיד לאחר ציון כותר הספר).
- ☒ מאמר מתוך כתב-עת – יש לציין את מספר הכרך ומספר החוברת ולאחריהם בסוגריים שנת ההוצאה.
4. המיקום המדויק בגוף המקור (מספרי העמודים) בו מופיע הטיעון/הציטוט/הנתון אליו מתייחס מראה-המקום. ציון העמוד יופיע לאחר פרטי ההוצאה, כשפסיק מפריד בינו לבין פרטי ההוצאה. לאחר ציון העמוד, כלומר בסוף ההפניה למקור, צריך לשים נקודה.

דוגמאות:

ספר עם מחבר אחד

1. K.J. Holsti, *International Politics: A Framework for Analysis*, 6th. ed. (Englewood Cliffs: Prentice Hall, 1992), 111-114.
2. פול קנדי, *אל המאה ה-21* (תל-אביב: ספרית מעריב, 1993), 112-113.

שימו לב:

- ☒ הכותר מופרד מכותר-המשנה בנקודתיים.
- ☒ פרטי ההוצאה מובאים בתוך סוגריים, כאשר נקודתיים מפרידות בין מקום ההוצאה (עיר) לבין שם בית ההוצאה. במקרה ומצוינים מספר ערים כמקומות ההוצאה, יש להביא רק את העיר בה הוצאה העותק המשמש כמקור.
- ☒ באנגלית – יש להקפיד על שימוש באותיות רישיות (Caps) ביחס לשמות ולכותרים (להוציא מילות חיבור שלא מופיעות בראש הכותר או כותר המשנה).

ספר עם שניים או שלושה מחברים

3. G.H. Snyder and P. Diesing, *Conflict Among Nations: Bargaining, Decision Making, and System Structure in International Crises* (Princeton N.J.: Princeton University Press, 1977), 14.

4. ס.א. מוריסון, ה.ס. קומאג'ר ו-ו.א. ליכטנברג, *ההיסטוריה של ארצות-הברית (תל-אביב: זמורה-ביתן, 1984), 18-22.*

ספר עם יותר משלושה מחברים

5. K.W. Deutsch et al., *Political Community and the North Atlantic Area: International Organization in Light of Historical Experience*, rev. ed. (Princeton, N.J.: Princeton University Press, 1957), 234-245.

6. ש.נ. אייזנשטדט ואחרים, *ישראל - חברה מתהווה: ניתוח סוציולוגי של מקורות (ירושלים: מאגנס, תשל"ב), 35-45.*

שימו לב:
☒ כאשר יש יותר משלושה מחברים יצוין רק שמו של הראשון ולאחריו המילה [ואחרים] ובלועזית [et al.], ללא פסיק ביניהם.
☒ בעברית ניתן לציין את שנת ההוצאה של מקור עברי על-פי הלוח העברי רק אם לא צוינה במקור שנת ההוצאה על-פי הלוח המקובל.

מאמר המתפרסם בכתב-עת

7. D.A. Baldwin, "Power Analysis and World Politics: New Trends Versus Old Tendencies," *World Politics* 31, no. 2 (January 1979): 163.

8. Zeev Maoz, "The Mixed Blessing of Israel's Nuclear Policy," *International Security* 28, no. 2 (fall 2003): 45.

9. אורי ביאלר, "הקונפליקט הישראלי-ערבי בעיני בן-גוריון ושרת," *מדינה, ממשל ויחסים בינלאומיים* 2 (1971): 19.

שימו לב:

- ☒ כותר המאמר מצוי בתוך מרכאות כפולות, ושם כתב-העת מודגש בכתב נטוי.
- ☒ לאחר האות האחרונה של כותר המאמר, ולפני המרכאות הסוגרות, יש לציין פסיק.
- ☒ לאחר שם כתב-העת יופיע מספר הכרך. את מספר הכרך מציינים כמספר בלבד, ברציפות לאחר שם כתב העת ללא פסיק ביניהם. במידת האפשר יש לציין גם את מספר החוברת, להפריד אותו באמצעות פסיק ממספר הכרך, ולצרף אליו את הקיצור [מס'] או [no].
- ☒ שנת ההוצאה (ואם יש, גם חודש/עונה) תובא בסוגריים, כאשר נקודתיים מפרידות בין שנת ההוצאה והעמודים אליהם מפנים (להבדיל מהפניה לספר, שם מפרידים על ידי פסיק).
- ☒ בלועזית, את האות הראשונה של שם החודש יש לכתוב באות רישית (Caps). לגבי שמות עונות השנה – יש להשתמש באות קטנה בתחילת המילה.
- ☒ אין לציין את מקום או שם ההוצאה של כתב העת.

מאמר מתוך ספר

10. S. Lieberman, "The Effects of Change in Role on the Attitudes of Role Occupants," in *Human Behavior and International Politics*, ed. J.D. Singer (Chicago: Rand-McNally, 1965), 155-157.
11. א. בן-עמי, "הדינמיקה של מערכת העמדות," מתוך *פסיכולוגיה חברתית*, עורך א. בן-עמי (תל-אביב: עם עובד, תשל"ד), 123-135.

שימו לב :

- ☒ כותר המאמר מובא במרכאות כפולות וכותר הספר מודגש בכתב נטוי.
- ☒ לאחר המרכאות יש להוסיף [מתוך] או באנגלית [in].
- ☒ שם העורך יובא אחרי כותר הספר ולפניו יצוין [עורך] או באנגלית [ed.]. במידה ויש יותר מעורך אחד יש לציין בסוגריים [עורכים] ובאנגלית [eds.].
- ☒ באם יש יותר משלושה מחברים למאמר או שלושה עורכים לספר, יש לציין רק את שמו של הראשון ולאחריו [ואחרים] ובלועזית [et al.].
- ☒ יש לציין בסוגריים את פרטי ההוצאה.

מסמך רשמי

12. Congressional Quarterly Service, *Congress and the Nation*, Vol. III, 1969-1972 (Washington D.C., 1973).
13. U.S. Congress, Senate, Committee on Foreign Relations, Report, *On a Study Mission...to Vietnam, Cambodia and Laos*, 83rd Cong., 1st Sess., 27 Oct. 1957.

14. מבקר המדינה, *דין-וחשבון שנתי מספר 23* (ירושלים, 1973).

שימו לב:

כאשר אין מחבר או עורך למקור, רושמים במקומו את הגוף שיזם את כתיבת החיבור או את פרסומו.

לעיתים, לפרסומים רשמיים יש כותרים ארוכים מאד. את אלה ניתן לקצר ולרשום שלוש נקודות בכל מקום בו הושמט חלק מן הכותרת.

כתבה עיתונאית

15. עמוס הראל, "לקחי המלחמה בעיראק: מערך החי"ר יתוגבר וגדודיו בשטחים יגדלו", *הארץ*, 29 ביולי 2003, עמ' 4.

16. Adam Nagourney and Philip Shenon, "9/11 will echo in Campaign, but How Loudly?" *New York Times*, 31 July 2003, p. A17.

מאמר או מסמך מהאינטרנט

17. European Free Trade Area Secretariat, "Decision Shaping," N.D., <http://secretariat.efta.int/Web/EuropeanEconomicArea/HowTheEEAWorks/DecisionShaping> [accessed: July 17, 2003].

18. White House, "President Bush Calls for New Palestinian Leadership," June 24, 2002, <http://www.whitehouse.gov/news/releases/2002/06/print/20020624-3.html> [accessed: December 16, 2002].

19. Herbert Dieter, "East Asia's Puzzling Regionalism," *Far East Economic Review*, July 12, 2001, http://www.feer.com/0107_12/p029fcol.html [accessed: July 5, 2002].

20. Alfred Tovas, "Mapping Israel's Policy Options Regarding its Future Institutionalised Relationship with China," Working Paper no. 3, Centre for European Policy Studies, January 2003, <http://shop.ceps.be/free/1005.pdf> [accessed: June 21, 2003].

שימו לב:

- ☒ אתר אינטרנט איננו מקור כשלעצמו, אלא מסמך או מאמר המופיע בו.
- ☒ ככל מאמר או מסמך אחר, יש לזהות את מחברו (אם אינו מצוין, אז שם הארגון המפרסם את המסמך באתרו), את כותר המסמך ואת מועד פרסומו. במידה ומדובר במסמך הקיים גם באופן לא מקוון, יש לציין את מועד הפרסום המקורי. במידה ומדובר במקור הקיים רק באופן מקוון, יש לציין את מועד פרסומו באינטרנט. אם המסמך עבר שינוי מאז פרסומו הראשוני באינטרנט, יש לציין כמועד הפרסום את תאריך השינוי האחרון.
- ☒ כותר מסמך מהאינטרנט יצוין כפי שמצוין שם מאמר.
- ☒ מאמר המתפרסם בכתב-עת מקוון – יצוינו פרטי כתב-העת, בהתאם לכללי רישום כתבי-עת.
- ☒ יש תמיד להביא את כתובת ה- URL המדויקת (גם אם ארוכה) בה מצוי המסמך. כמו-כן, יש לציין תאריך הגישה האחרון בצירוף המילה [גישה:] או בלועזית [accessed:].
- ☒ אם מועד פרסום המסמך לא צוין באתר, יש לרשום N.D. (אין תאריך).

מראה מקום באזכור חוזר (מקוצר).

כאשר מציינים את אותו מקור יותר מפעם אחת במהלך החיבור, אין צורך להביא פירוט מלא מהאזכור השני ואילך ויש להסתפק בציון מקוצר. יש להבחין בין שני מקרים של אזכור חוזר:

1. כאשר מראי-המקום, המתייחסים לאותו מקור, עוקבים;
2. כאשר מראי-המקום, המתייחסים לאותו מקור, אינם עוקבים.

אזכור חוזר עוקב

כאשר מראי-המקום של אותו מקור מופיעים בהערות בצורה עוקבת מבלי שמראה-מקום ממקור אחר מפריד ביניהם, משתמשים בקיצור [שם] לגבי מקור בעברית ובקיצור [Ibid.] בלועזית. (Ibid. הוא קיצור של המונח הלטיני Ibidem שפירושו באותו מקום).

כוונת קיצורים אלה להראות, שמראה-המקום זהה לחלוטין למראה המקום המופיע לפניו. כלומר, באותו מקור ובאותו עמוד. כאשר המקור זהה למקור הקודם אך מתייחס לעמוד או עמודים שונים, יש להוסיף לאחר הקיצור את מספר/י העמוד/ים הרלוונטי/ים.

דוגמאות:

1. C. Phillips, *The Truman Presidency: The History of Triumphant Succession*, vol. II, 3rd. ed. (New York: Macmillan, 1966), 456-467.

2. Ibid., 462.

3. Ibid.

4. א. ביאלר, "הקונפליקט הישראלי-ערבי בעיני בן-גוריון ושרת, "מדינה, ממשל ויחסים בינלאומיים 2 (1971): 23.

5. שם, 18-23.

6. שם.

אזכור חוזר לא עוקב

כאשר מראי-המקום המתייחסים לאותו מקור אינם עוקבים ניתן לציין מראה-מקום מקוצר בשתי דרכים:

1. השיטה המומלצת:

ציון שם המשפחה של המחבר/מחברים ולאחריו יובא הכותר הראשי המקוצר של הספר מודגש בכתב נטוי, או כותר המאמר במרכאות כפולות (עד חמש מילים), ומספר/י העמוד/ים של המקור אליהם מכוון מראה-המקום.

דוגמאות:

1. S. Lieberman, "The Effects of Changes in Roles on the Attitudes of Role Occupants," in *Human Behavior and International Politics*, ed. J.D. Singer (Chicago: Rand-McNally, 1965), 132-145.

2. K.J. Holsti, *International Politics: A Framework for Analysis*, 6th. ed. (Englewood Cliffs: Prentice-Hall, 1992), 253.

3. פ. קנדי, עלייתן ונפילתן של המעצמות הגדולות: תמורות כלכליות ועימותים צבאיים משנת 1500 עד 2000 (תל-אביב: דביר, 1992), 405-415.

4. Holsti, *International Politics*, 253-255.

5. קנדי, עלייתן ונפילתן של המעצמות הגדולות, 167.

6. Lieberman, "The Effects of Changes..." 132-136.

כתיבת ביבליוגרפיה - 'שיקגו'

הביבליוגרפיה תופיע בסוף החיבור ותכלול את כל פריטי המקורות, שצוינו במהלך החיבור ברשימת ההערות. יש לשים לב לדגשים הבאים:

א. שם המשפחה של המחבר יופיע לפני השם הפרטי וזאת בשונה מסדר ההופעה בהערות, כשפסיק מפריד בין שם המשפחה לשם הפרטי. כאשר יש יותר ממחבר אחד יופיע שמם הפרטי של שאר המחברים לפני שם המשפחה.

- ב. הביבליוגרפיה צריכה להיות ערוכה על-פי הסדר האלפביתי של שמות המשפחה של המחברים. באם יותר ממחבר אחד, לפי שם המשפחה של המחבר הראשון.
- ג. כאשר הרשימה כוללת פרטי ביבליוגרפיה בעברית, הם יובאו כקבוצה נפרדת בתחילת הביבליוגרפיה. אין לערב בין ביבליוגרפיה בעברית ובלועזית.
- ד. אין להפריד בין מאמרים, ספרים ומקורות אינטרנט – יש להביא את כל המקורות ברשימה אחת.
- ה. כאשר הרשימה כוללת שני פריטים של אותו מחבר, הסדר הפנימי יהיה לפי עיתוי הופעת הפרסומים. פרסום אחרון יופיע ראשון.
- ו. כאשר יש שני מחברים עם שם משפחה זהה, הסדר ביניהם ייקבע על פי השמות הפרטיים.
- ז. בביבליוגרפיה נהוג לציין את שמות כל המחברים ללא קשר למספרם.
- ח. שלא כמו בהערות, בביבליוגרפיה פרטי ההוצאה לאור אינם בסוגריים. בנוסף, להבדיל מההערות – אחרי שם המחבר, שם הכותר של ספר לא ערוך, ושם מאמר מספר ערוך או מכתב עת, ההפרדה תהיה בנקודה ולא בפסיק.
- ט. אין למספר את הפריטים המופיעים בביבליוגרפיה.
- י. ברישום מאמר מתוך ספר או כתב-עת יש לציין את מספרי העמודים מתחילת המאמר ועד לסופו. אין לציין בביבליוגרפיה מספרי עמודים ביחס לספר לא ערוך.
- יא. לגבי מאמר מספר ערוך - העמודים יופיעו לאחר שם העורך (להבדיל מההערות, שם ציון העמוד מגיע לאחר המידע לגבי ההוצאה). לפני שם העורך, במקום [עורך] או בלועזית [ed.], יש לרשום [נערך על-ידי] או בלועזית [edited by]. יש להוסיף [In] בין שם המאמר לשם הספר הערוך, כאשר האות הראשונה של מילת הקישור היא אות רישית (וזאת להבדיל מההערות).

דוגמה לביבליוגרפיה:

ביאלר, אורי. "הקונפליקט הישראלי-ערבי בעיני בן-גוריון ושרת." *מדינה, ממשל ויחסים בינלאומיים* 2 (1971): 1-25.

ורצברגר, יעקב. *הדינמיקה של עיוותי תפישה ומדיניות חוץ: נהרו והסיכסוך הסיני-הודי 1959-1962*. עבודת דוקטורט, האוניברסיטה העברית, 1978.

זאבי, אהרן. "תוכנית ההונאה המצרית." *מתוך מודיעין ובטחון לאומי*, נערך על-ידי צ. עופר ו-א. קובר, 431-438. תל-אביב: מערכות, 1987.

מוריסון, ס.א., ה.ס. קומאג'ר ו-ו.א. ליכטנברג. *ההיסטוריה של ארצות-הברית*. כרך שני. תל-אביב: זמורה ביתן, 1984.

Allison, G.T. *Essence of Decision: Explaining the Cuban Missile Crisis*. Boston: Little Brown, 1971.

Allison, G.T. "Conceptual Models and the Cuban Missile Crisis." *American Political Science Review* 63 (1969): 689-718.

Bar-Siman-Tov, Yaacov. "Peace as a Significant Change in Foreign Policy: The Need for Legitimacy." *The Jerusalem Journal of International Relations* 12, no. 3 (1990): 13-30.

Rubin, J.Z., and B.R. Brown. *The Social Psychology of Bargaining and Negotiation*. New York: Academic Press, 1975.

Tovias, Alfred. "Mapping Israel's Policy Options Regarding its Future Institutionalized Relationship with China." Working Paper no. 3, Centre for European Policy Studies, January 2003, <http://shop.ceps.be/free/1005.pdf> [accessed: June 21, 2003].

Young, O.R. "Strategic Interaction and Bargaining." In *Bargaining: Formal Theories of Negotiation*, edited by O.R. Young, 3-19. Urbana, Illinois: University of Illinois Press, 1975.

סגנון APA לכתובת הערות וביבליוגרפיה

כיום, שיטת ציטוט זו נפוצה מאד בכתבי-עת מדעיים בשל היותה שיטה חסכונית ונוחה לשימוש. על-פי שיטה זו, יש להפריד בין מראי-המקום לבין הערות-אגב. מראי-המקום (שכוללים את שם המשפחה של המחבר/ים, שנת ההוצאה והעמודים הרלוונטיים) מובאים בגוף החיבור. הערות-אגב מצוינות במספור בגוף החיבור (כמו בשיטה המסורתית) ומפורטות בשולי העמודים, או ברשימה אחידה כהערות-סוף. הפירוט המלא של המקורות יופיע רק בביבליוגרפיה.

צורת הכתיבה של מראי-מקום

- מראי-המקום יובאו בסוף המשפט או הקטע הרלוונטי, בתוך סוגריים ולפני סימני הפיסוק.
- על-פי השיטה המודרנית אין הבדל בציון מקורות מסוגים שונים (קרי, ספר, מאמר, מסמך רשמי, מקור מהאינטרנט וכדומה).
- מראי-המקום יכללו תמיד את שם/שמות המשפחה של המחבר/ים, שנת ההוצאה, ומספרי העמודים הרלוונטיים.

הערות-אגב בשיטה המודרנית

- שימושי הערות-אגב בשיטה המודרנית זהים לשימושיהן בשיטה המסורתית. קרי, הסבר למונח, אזכור דעות מנוגדות, הבהרת טיעון וכיו"ב.

- ☒ הערות-אגב יובאו ברשימה נפרדת בתחתית העמוד או בסוף החיבור. בגוף החיבור יופיע מספור עילי בסוף המשפט או הטיעון הרלוונטי, לאחר סימני הפיסוק.
- ☒ ציון של מקורות בתוך הערות-אגב, כמתחייב ביחס לטיעונים שאולים, ציטוטים או הצעות להרחבת הקריאה, יצינו על-פי הכללים של ציון מראי-המקום בגוף החיבור

דוגמה לקטע מחיבור שמשמש בשיטה המודרנית ומציין מראי-מקום והערות-אגב בשולי העמוד:
גישת קבלת-החלטות נשענת על צירוף של הנחות יסוד. לפיהן, החלטות מדיניות חוץ של כל מדינה מתקבלות על-ידי יחידת קבלת-החלטות, שמורכבת מנציגים רשמיים ומוסמכים של המדינה, על-פי רוב בתפקידים בכירים, על בסיס "הגדרת מצב". הגדרה זו הינה סובייקטיבית ואין בהכרח מתאם בינה לבין הסביבה האופרטיבית, שבה פועלים מקבלי החלטות (Brecher, 1972, 25ff.; Sprout & Sprout, 1969, 123-127). הנחות יסוד אלה חייבו את החוקרים לנסות ולחדור לתוך מוחם של מקבלי החלטות. אין תמה לכן, שהחוקרים, שנדרשו לסוגיית השינוי דרך הנחות הגישה, התמקדו דווקא בניתוח שינויי עמדות של מנהיגים דרך אימוצן של תיאוריות פסיכולוגיות-קוגניטיביות, ארגוניות וסוציולוגיות. החוקרים הסבירו שינויי עמדות באמצעות תיאוריה פסיכולוגית אחת (Auerbach, 1986; Breslauer & Tetlock, 1991) או לחילופין הציגו שורה של תיאוריות פסיכולוגיות בניסיון לקבוע איזו מהן מסבירה טוב יותר שינויי עמדות (ראה למשל, Larson, 1985, 25-30).

התמקדותם של חוקרי הגישה בניתוח עמדות המנהיגים סייעה רבות לחשיפתם, כנדבך מרכזי של מאפייני המנהיג. לכך תרמו רבות מחקרי ה"קוד האופרטיבי" מבית מדרשו של אלכסנדר ג'ורג' (George, 1969; Axelson, 1976, 235-245) ומחקרי ה"מפה הקוגניטיבית" של אקסלרוד (Axelson, 1976, 235-245). חוקרי הגישה הביהביוריסטית מיאנו לקבל את המורכבות וקשיי השוואה של מחקרי קבלת החלטות. הם העדיפו להתבסס על מחקרו של ג'יימס רוזנאו (James Rosenau) אשר קרא לסגירת ה"קופסה השחורה", שבה מעוצבת מדיניות החוץ, ולהתמקדות החוקרים במציאת קשרים בין מאפייני המדינות לבין התנהגותן הנצפית במדיניות החוץ (Rosenau, 1966; 1970; 1974a, 234; 1974b; 1974c, 34).²

למעשה, "הקוד האופרטיבי" פותח לראשונה על-ידי נתן לייטס אשר נסתייע בו בכדי לשרטט את מערכת האמונות של האליטה ¹ (אך, רק לאחר שאלכסנדר ג'ורג' העניק למושג מבנה ברור הוא הפך לכלי מחקר שמושי לשם Leites 1951; 1953) הסובייטית ניתוח מערכת האמונות של מנהיגים שונים. מספר רב של חוקרים השתמשו ב"קוד האופרטיבי" במחקריהם. סקירה על מחקרים: Hopple 1980, 94-95.

² בין המחקרים הביהביוריסטים הבולטים ניתן לציין את: Morgan 1970; C. Hermann 1985; Barber et al. 1990. ראה גם סקירתו של McGowan 1970.

שימו לב:

- ☒ בין שם המשפחה של המחבר/ים לבין שנת הוצאה יופיע סימן פיסוק; בין שנת הוצאה למספרי העמודים כאשר נדרש לציין, יופיע פסיק.
- ☒ כאשר מציינים יותר ממקור אחד במראה-מקום, יש להפריד בין המקורות בעזרת [;].
- ☒ כאשר יש שלושה מחברים ויותר, יצוין רק שמו של הראשון בתוספת [ואחרים] ובלועזית [et al.]. לדוגמה: (Barber et al., 1990).
- ☒ במידה ויש למחבר אחד מספר פרסומים באותה שנת הוצאה, יש להבדיל ביניהם לאורך כל החיבור על-ידי הוספת אותיות קטנות בצמוד לשנת הוצאה. אותיות אלו יופיעו גם בביבליוגרפיה. לדוגמה: (בן-צבי, 1979א, 2-3; בן-צבי, 1979ב) ובאנגלית (George, 1979a, 23; 1979b; 1979c, 6-18).
- ☒ במידה ויש שניים או יותר מחברים בעלי שם-משפחה זהה, יש להבדיל ביניהם לאורך כל החיבור על-ידי הוספת ראשי התיבות של שמם הפרטי וזאת גם כאשר שנות הוצאה של עבודותיהם שונות. לדוגמה: (מ. כהן 1987, 2; י. כהן 1983, 12-56) ובאנגלית (M. Hermann 1987; C. Hermann 1981).
- ☒ כאשר ההתייחסות בגוף החיבור או בהערה נועדה להציג גישה כללית או להציג את הטעון הבסיסי של המקור, אין צורך לציין מספרי עמודים ספציפיים ביחס למקור.

ביבליוגרפיה APA

הביבליוגרפיה תכיל את כל המקורות אשר זכו לאזכור בחיבור. בשל הקיצור בציון המקורות בגוף החיבור ובהערות, יש להקפיד במיוחד על דיוק בביבליוגרפיה.

השוני המרכזי בין השיטות בכתובת הביבליוגרפיה, מצוי בהצבת שנת הוצאה, מיד לאחר שם המחבר/ים.

דוגמה:

ביבליוגרפיה

ביאלר, א., (1971). הקונפליקט הישראלי-ערבי בעיני בן-גוריון ושרת. *מדינה, ממשל ויחסים בינלאומיים* 2: 1-25.

ורצברגר, י., (1978). *הדינמיקה של עיוותי תפישה ומדיניות חוץ: נהרו והסיכסוך הסיני-הודי 1962-1959*. עבודת דוקטורט, האוניברסיטה העברית.

זאבי, א., (1987). תוכנית ההונאה המצרית. מתוך *מודיעין ובטחון לאומי*, נערך על-ידי צ. עופר ו-א. קובר, 431-438. תל-אביב: מערכות.

מבקר המדינה. (1973). *דין-וחשבון שנתי מספר 23*. ירושלים.

מוריסון, ס.א., קומאג'ר, ה.ס., ו- ליכטנברג, ו.א.. (1984). *ההיסטוריה של ארצות-הברית*. כרך שני. תל-אביב: זמורה ביתן.

Allison, G.T. (1971). *Essence of Decision: Explaining the Cuban Missile Crisis*. Boston: Little Brown.

Allison, G.T. (1969). Conceptual Models and the Cuban Missile Crisis. *American Political Science Review*, 63, 689-718.

Bar-Siman-Tov, Y. (1990). Peace as a Significant Change in Foreign Policy: The Need for Legitimacy. *The Jerusalem Journal of International Relations*, 12 (3), 13-30.

Rubin, J.Z., & Brown, B.R. (1975). *The Social Psychology of Bargaining and Negotiation*. New York: Academic Press.

Schneider, G., & Weitsman, P. A. . (eds.) (1997). *Enforcing Cooperation: Risky States and Intergovernmental Management of Conflict*. New York: St. Martin's Press.

Tovias, A.. (2003). Mapping Israel's Policy Options Regarding its Future Institutionalized Relationship with ,China. Working Paper no. 3, *Centre for European Policy Studies*, January <http://shop.ceps.be/free/1005.pdf>? [accessed: June 21, 2003].

U.S. Congress, Senate, Committee on Foreign Relations, Report. (1957). *On a Study Mission...to Vietnam, Cambodia and Laos*, 83rd Congress, 1st Session, 27 Oct.

Young, O.R. (1975). Strategic Interaction and Bargaining. In *Bargaining: Formal Theories of Negotiation*, edited by O.R. Young, 3-19. Urbana, Illinois: University of Illinois Press.

שימו לב:

- ביחס לכתבי-עת לא משתמשים במונחים [מס'] או [No.]. לאחר שם כתב-העת מציינים את מספר הכרך, את מספר החוברת (באם יש, בסוגריים) ואחרי נקודתיים את מספרי העמודים מתחילת המאמר ועד סופו.
- לגבי מאמר מתוך ספר ערוך, שם העורך/ים יופיעו לאחר שם הספר. לאחר שם העורך/ים יצוינו העמודים מתחילת המאמר ועד סופו.
- כותר מאמר מכתב-עת או מאמר מספר ערוך יופיע ללא מרכאות כפולות.
- במידה ומתייחסים לכל הספר הערוך ולא למאמר ספיציפי, נתייחס לעורך כאל מחבר- כלומר שם משפחתו יופיע לפני השם הפרטי, ובראשית ההפניה, בצירוף [עורך] או [ed.].